

Załącznik
do Uchwały Nr.....
Rady Powiatu Wysokomazowieckiego
z dnia

**POWIATOWY PROGRAM DZIAŁAŃ
NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
W POWIECIE WYSOKOMAZOWIECKIM
NA LATA 2025 - 2030**

Opracowanie:
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
w Wysokiem Mazowieckiem

Wysokie Mazowieckie, kwiecień 2025 r.

SPIS TREŚCI:

WSTĘP	3
I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU	4
II. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH...	5
1. DEFINICJE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	5
2. ORZECZNICTWO O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	6
3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ W POWIECIE WYSOKOMAZOWIECKIM	8
III. DZIAŁANIA POWIATU WYSOKOMAZOWIECKIEGO NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	11
1. REHABILITACJA SPOŁECZNA	11
2. REHABILITACJA ZAWODOWA I ZATRUDNIANIE	18
3. PRZESTRZEGANIE PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	20
4. PROGRAMY REALIZOWANE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	20
IV. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY POWIATU W OBSZARZE PROBLEMATYKI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	25
V. CELE PROGRAMU	36
VI. ADRESACI PROGRAMU	39
VII. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU.....	39
VIII. PROGNOZOWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU	40
IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU.....	40
X. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	41
PODSUMOWANIE	41

WSTĘP

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 jest dokumentem określającym i koordynującym działania w zakresie polityki społecznej powiatu wysokomazowieckiego, w szczególności ukierunkowanym na rozwiązywanie problemów osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej, rehabilitacji zawodowej i zatrudniania oraz przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Rolą Programu jest stworzenie warunków oraz udzielenie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom takiej pomocy, która umożliwi maksymalne wykorzystanie jej potencjalnych możliwości dla osiągnięcia jak największej życiowej samodzielności i aktywności.

Nadrzędnym celem Programu jest ukierunkowanie i skoordynowanie działań w ramach polityki społecznej realizowanej tak, aby stworzyć dogodne warunki do aktywnego życia społecznego i zawodowego niepełnosprawnym mieszkańcom powiatu wysokomazowieckiego, przy maksymalnym wykorzystaniu istniejących zasobów osobowych, instytucjonalnych, rzeczowych i finansowych.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 jest dokumentem wieloletnim, mającym na celu zdiagnozowanie i ocenę sytuacji osób niepełnosprawnych, wyszczególnienie dotychczasowych działań powiatu w zakresie tej grupy osób, określenie głównych celów i założeń oraz zdefiniowanie podmiotów podejmujących inicjatywę w tym zakresie. Chcąc osiągnąć możliwie najlepsze efekty działań, istotne jest włączenie do realizacji Programu szerokiego grona instytucji i organizacji pozarządowych. Wszelkie działania planowane przez powiat wysokomazowiecki na rzecz osób niepełnosprawnych mają na celu minimalizowanie skutków niepełnosprawności, zaspokajanie potrzeb osób niepełnosprawnych we wszystkich obszarach życia, obejmujących m.in:

- wczesne rozpoznawanie i diagnozowanie niepełnosprawności,
- zapobieganie niepełnosprawności,
- rehabilitację,
- edukację,
- doradztwo zawodowe, zatrudnienie i możliwość przekwalifikowania zawodowego,
- ochronę socjalną, ekonomiczną i prawną,
- zaopatrzenie w sprzęt ułatwiający samodzielne funkcjonowanie,
- usuwanie lub ograniczenie barier, w tym architektonicznych, komunikacyjnych i technicznych.

Warunkiem powodzenia realizacji programu jest czynne w nim uczestnictwo oraz współpraca z samorządami gminnymi, jednostkami pomocy społecznej, organizacjami pozarządowymi, placówkami ochrony zdrowia i innymi podmiotami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych.

W związku ze zmieniającymi się potrzebami osób z niepełnosprawnościami, a także w obliczu nowych wymagań i zmieniającego się otoczenia prawnego, zachodzi konieczność opracowania i uchwalenia nowego Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030. Dotychczasowy program, uchwalony w 2003 roku wymaga aktualizacji, aby skuteczniej odpowiadał na obecne

potrzeby oraz w pełni realizował cele wspierania osób z niepełnosprawnościami w powiecie wysokomazowieckim. Zaplanowane w programie działania na lata 2025-2030 będą kontynuacją czynności, które podjęto w ramach realizacji dotychczas obowiązującego „Powiatowego Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych”.

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 wskazuje cel główny, cele operacyjne i kierunki działań. Formuluje też szereg zadań, które adresowane są bezpośrednio do środowiska niepełnosprawnych. Dokument docelowo stanowi część Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Wysokomazowieckim. Jest on otwarty na uzupełnienia i zmiany, zależne od zmieniającej się sytuacji społecznej i gospodarczej kraju.

I. PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU

Ustawodawca w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych nałożył na powiaty obowiązek opracowania i realizacji powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych. Swoim zadaniem niniejszy dokument obejmuje działania w zakresie:

- rehabilitacji społecznej,
- rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
- przestrzegania praw osób niepełnosprawnych.

Do aktów prawnych mających istotny wpływ na konstrukcję niniejszego dokumentu, jak i monitoring przyszłych działań, w szczególności należą:

- 1) Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 13 grudnia 2006 r.;
- 2) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.;
- 3) Karta Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 1 sierpnia 1997 r.;
- 4) Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych;
- 5) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 maja 2003 r. w sprawie algorytmu przekazywania środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych samorządom wojewódzkim i powiatowym;
- 6) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie określenia rodzaju zadań powiatu, które mogą być finansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- 7) Ustawa z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami;
- 8) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
- 9) Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 7 grudnia 2012 r. w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych;
- 10) Uchwała Rady Ministrów z dnia 16 lutego 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,
- 11) Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie wysokomazowieckim na lata 2017-2025.

II. CHARAKTERYSTYKA POPULACJI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

1. DEFINICJE NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej 1 sierpnia 1997 r. podjął uchwałę „Karta Praw Osób Niepełnosprawnych”, w której uregulował prawa osób niepełnosprawnych. Zgodnie z definicją zawartą w Karcie:

- „Niepełnosprawną jest osoba, której sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia życie codzienne, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych, zgodnie z normami prawnymi i zwyczajowymi”.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zawęża powyższą definicję, określając:

- „Niepełnosprawność - oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodująca niezdolność do pracy”.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) wprowadziła następujące pojęcia niepełnosprawności, uwzględniając stan zdrowia człowieka:

- **Niesprawność (impairment)** - każda utrata sprawności lub nieprawidłowość w budowie czy funkcjonowaniu organizmu pod względem psychologicznym, psychofizycznym lub anatomicznym;
- **Niepełnosprawność (disability)** - każde ograniczenie bądź niemożność (wynikające z niesprawności) prowadzenia aktywnego życia w sposób lub zakresie uznawanym za typowe dla człowieka;
- **Ograniczenia w pełnieniu ról społecznych (handicap)** - ułomność określonej osoby wynikająca z niesprawności lub niepełnosprawności, ograniczająca lub uniemożliwiająca pełną realizację roli społecznej odpowiadającej wiekowi, płci oraz zgodnej ze społecznymi i kulturowymi uwarunkowaniami.

Biorąc pod uwagę powyżej przytoczone definicje, niepełnosprawność przedstawia się jako zjawisko niejednorodne, które obejmuje wiele ograniczeń funkcjonalnych, stałych lub przejściowych. Niepełnosprawność nie powinna być postrzegana przez pryzmat obniżonej sprawności, a barier, które napotykają osoby niepełnosprawne na swojej drodze do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

2. ORZECZNICTWO O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W Polsce wyodrębniamy dwa niezależne systemy orzecznictwa o niepełnosprawności:

- 1) zaliczenie do jednego z trzech stopni niepełnosprawności – na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.) oraz
- 2) orzekanie o niezdolności do pracy – na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631 z późn. zm.).

Na podstawie przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych można uzyskać orzeczenie o zaliczeniu do:

- znacznego,
- umiarkowanego,
- lekkiego,

stopnia niepełnosprawności.

Osoby, które **nie ukończyły 16 roku życia** zaliczane są do osób niepełnosprawnych, jeżeli mają naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną o przewidywanym okresie trwania powyżej 12 miesięcy, z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu, powodującą konieczność zapewnienia im całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku.

W zależności od stopnia naruszenia sprawności organizmu oraz jej wpływu na zdolność do pracy oraz ewentualny obowiązek sprawowania opieki lub pomocy innym osobom można zostać zaliczonym do jednego z w/w stopni niepełnosprawności.

Do **znacznego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innym osobom w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Do **umiarkowanego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innym osobom w celu pełnienia ról społecznych.

Do **lekkiego** stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Orzeczenie o zaliczeniu do danego stopnia niepełnosprawności stanowi podstawę do korzystania z ulg i uprawnień na podstawie odrębnych przepisów, w tym na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Ponadto oprócz stopni niepełnosprawności rozróżnia się symbole przyczyn niepełnosprawności:

- 01-U – upośledzenie umysłowe,
- 02-P – choroby psychiczne,
- 03-L – zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu,
- 04-O – choroby narządu wzroku,
- 05-R – upośledzenie narządu ruchu,
- 06-E – epilepsja,
- 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia,
- 08-T – choroby układu pokarmowego,
- 09-M – choroby układu moczowo-płciowego,
- 10-N – choroby neurologiczne,
- 11-I – inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego,
- 12-C – całościowe zaburzenia rozwojowe.

Orzeczenia wydawane są na wniosek osoby zainteresowanej. Wydają je zespoły orzekające:

- 1) I instancja – powiatowe zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności,
- 2) II instancja – wojewódzkie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności.

W powiecie wysokomazowieckim instytucją wspierającą osoby niepełnosprawne jest Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem, mieszczący się w siedzibie Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem, który wydaje orzeczenia o niepełnosprawności (dla osób do 16 roku życia) oraz orzeczenia o stopniu niepełnosprawności (dla osób po 16 roku życia), które mają zastosowanie do celów poza rentowych.

Osoby, które legitymują się orzeczeniem o niezdolności do pracy wydanym przez lekarza orzecznika ZUS mogą korzystać z uprawnień przewidzianych dla osób z poszczególnymi stopniami niepełnosprawności. Ponadto orzeczenia wydane przez lekarza orzecznika ZUS są traktowane na równi z orzeczeniami o zaliczeniu do jednego ze stopni niepełnosprawności tj.:

- orzeczenie o *całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji*, traktowane jest na równi z orzeczeniem o *znacznym stopniu niepełnosprawności*,
- orzeczenie o *niezdolności do samodzielnej egzystencji* jest traktowane na równi z orzeczeniem o *znacznym stopniu niepełnosprawności*,
- orzeczenie o *całkowitej niezdolności do pracy* jest traktowane na równi z orzeczeniem o *umiarkowanym stopniu niepełnosprawności*,
- orzeczenie o *częściowej niezdolności do pracy* jest traktowane na równi z orzeczeniem o *lekkim stopniu niepełnosprawności*.

3. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ W POWIECIE WYSOKOMAZOWIECKIM

Powiat wysokomazowiecki jest powiatem ziemskim, leżącym w województwie podlaskim, graniczy z powiatami: białostockim, bielskim, siemiatyckim, ostrowskim i zambrowskim. Siedzibą powiatu jest miasto Wysokie Mazowieckie. Powierzchnia powiatu wysokomazowieckiego wynosi 1281,87 km². W skład powiatu wchodzi: miasto Wysokie Mazowieckie, miasto i gmina Ciechanowiec, miasto i gmina Szepietowo, miasto i gmina Czyżew Osada, gmina Wysokie Mazowieckie, gmina Sokoły, gmina Klukowo, gmina Kobylin-Borzymy, gmina Kulesze Kościelne i gmina Nowe Piekuty.

Rysunek 1. Podział administracyjny powiatu wysokomazowieckiego

Tabela 1. Liczba mieszkańców powiatu wysokomazowieckiego w latach 2021-2024

ILOŚĆ OSÓB	LATA			
	2021	2022	2023	2024
OGÓŁEM	56 349	55 731	55 136	54 485
- kobiety	28 038	27 733	27 456	27 200
- mężczyźni	28 316	27 998	27 680	27 285

Zródło: Dane o sytuacji demograficznej na podstawie danych z urzędów miast i gmin z terenu powiatu wysokomazowieckiego

Z danych ewidencji ludności (stan na 31.12.2024 r.) wynika, że w powiecie wysokomazowieckim zamieszkuje 54 485 mieszkańców, z czego 27 200 stanowią kobiety. Społeczeństwo powiatu to w przeważającej części mieszkańcy wsi. Na podstawie analizy sytuacji demograficznej w powiecie, porównując cztery ostatnie lata nastąpił spadek liczby ludności o **1 864 osoby**. Biorąc pod uwagę liczbę osób z podziałem na płeć przewagę stanowią mężczyźni.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonuje Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokim Mazowieckiem, który realizuje zadania określone w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, dotyczące orzekania o niepełnosprawności dzieci 16 roku życia oraz o stopniu niepełnosprawności osób po 16 roku życia. Głównym zadaniem Zespołu jest orzekanie niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wydawanie kart parkingowych dla osób niepełnosprawnych oraz legitymacji dokumentujących niepełnosprawność.

Niżej przedstawiona diagnoza sytuacji osób niepełnosprawnych została opracowana w oparciu o dane uzyskane z Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokim Mazowieckiem za lata 2021-2024.

Tabela 2. Liczba wydanych orzeczeń o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności dla mieszkańców powiatu w latach 2021-2024

Lp.	Miasto/gmina	2021	2022	2023	2024
1.	Ciechanowiec - miasto	60	99	99	101
2.	Ciechanowiec – gmina	56	62	84	89
3.	Czyżew – miasto	25	42	48	54
4.	Czyżew – gmina	37	41	54	80
5.	Klukowo	46	64	63	103
6.	Kobylin Borzymy	37	17	43	42
7.	Kulesze Kościelne	32	38	53	70
8.	Nowe Piekuty	37	40	65	90
9.	Sokoły	66	83	105	136
10.	Szepietowo – miasto	37	38	43	65
11.	Szepietowo – gmina	54	58	91	117
12.	Wysokie Mazowieckie – miasto	200	174	285	310
13.	Wysokie Mazowieckie - gmina	101	106	137	142
RAZEM		788	862	1170	1399

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokim Mazowieckiem

Porównując wyszczególnione lata obserwujemy dynamiczny wzrost wydawanych orzeczeń o niemalże w każdej gminie/mieście powiatu wysokomazowieckiego. Związane jest to z występowaniem długotrwałych lub ciężkich chorób, które stanowią podstawę do ubiegania się o uzyskanie orzeczenia.

Tabela 3. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2021-2024 ze względu na wiek

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
Orzeczenia wydane dla osób do 16 roku życia	104	133	165	151
Orzeczenia wydane dla osób powyżej 16 roku życia	684	729	1005	1248
Razem liczba wydanych orzeczeń	788	862	1170	1399

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń w latach 2021-2024 ze względu na płeć

Wyszczególnienie ze względu na płeć	2021	2022	2023	2024
Dziewczęta do 16 roku życia	40	41	62	47
Chłopcy do 16 roku życia	64	92	103	104
RAZEM	104	133	165	151
Kobiety po 16 roku życia	335	314	522	617
Mężczyźni po 16 roku życia	349	415	483	631
RAZEM	684	729	1 005	1 248
OGÓŁEM	788	862	1 170	1 399

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem

Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń o stopniu niepełnosprawności w latach 2021-2024 wg stopnia niepełnosprawności

Wyszczególnienie ze względu na stopień:	2021	2022	2023	2024
Znaczny	179	199	274	372
Umiarkowany	364	378	525	661
Lekki	141	152	206	215
Razem:	684	729	1 005	1 248

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem

Z powyższych danych wynika, iż nastąpił znaczny wzrost wydanych orzeczeń ze stopniem umiarkowanym i znacznym.

Dzieci i młodzież do 16 roku życia stanowią niecałe 20 procent ogólnej liczby wydanych orzeczeń w każdym analizowanym roku. Można zauważyć, że to dziewczęta stanowią znaczną przewagę, jeżeli chodzi o ilość wydanych orzeczeń o niepełnosprawności dla osób do 16 roku życia.

III. DZIAŁANIA POWIATU WYSOKOMAZOWIECKIEGO NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

1. REHABILITACJA SPOŁECZNA

Rehabilitacja społeczna – to zespół działań mających na celu umożliwienie osobie z niepełnosprawnością uczestniczenie w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym, na poziomie maksymalnie zbliżonym do innych osób, a także proces przywracania osobie z niepełnosprawnością zdolności do samodzielnego funkcjonowania i aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.), rehabilitacja społeczna realizowana jest przede wszystkim przez:

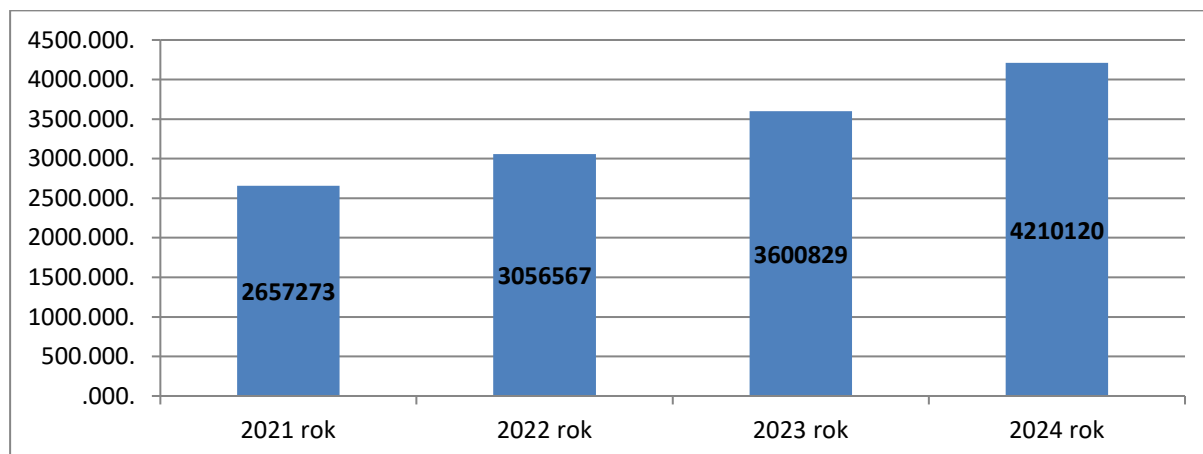
- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidacje barier, w szczególności architektonicznych, urbanistycznych, transportowych, technicznych, w komunikowaniu się i dostępie do informacji,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Działania na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach rehabilitacji społecznej realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem poprzez:

- dofinansowanie kosztów tworzenia i działalności warsztatów terapii zajęciowej;
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom z niepełnosprawnościami;
- dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych;
- dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się;
- dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnościami;
- dofinansowanie tłumacza języka migowego.

Środki finansowe na powyższe cele pochodzą z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Poniższy wykres przedstawia wysokość środków otrzymanych z PFRON w poszczególnych latach.

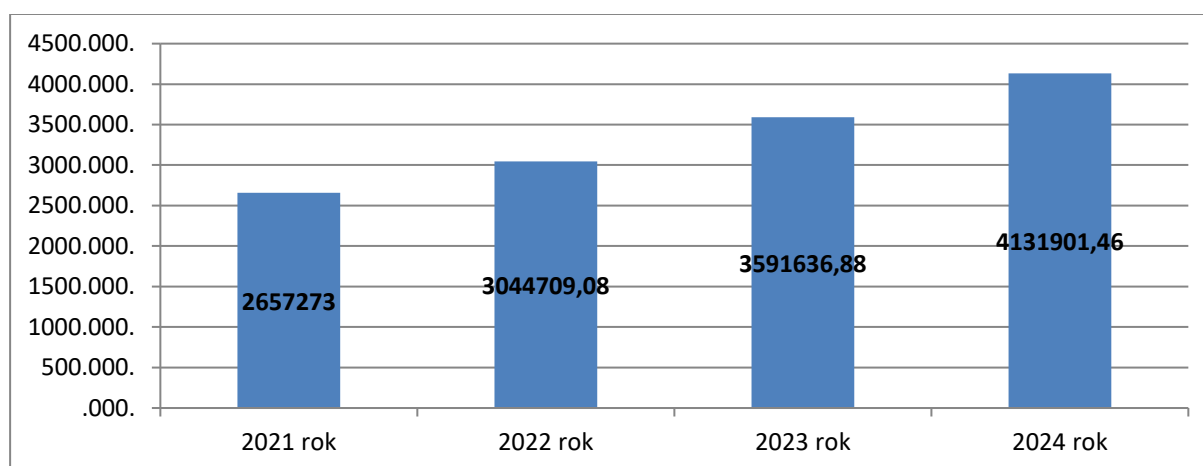
Wykres 1. Środki otrzymane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2021-2024 w powiecie wysokomazowieckim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Powiat Wysokomazowiecki w badanych latach jest drugim w kolejności powiatem w województwie podlaskim, który otrzymał kolejno największe środki z PFRON. W 2024 roku przyznano o ponad 600 000,00 złotych więcej w stosunku do roku 2023.

Wykres 2. Środki przeznaczone z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2021-2024 na rehabilitację społeczną

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

We wszystkich badanych latach z kwoty przeznaczonej na rehabilitację społeczną, ok. 80% stanowiło dofinansowanie kosztów działania Warsztatów Terapii Zajęciowej działających na terenie powiatu wysokomazowieckiego.

Pozostała część ok. 20% przeznaczona była na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej realizowane przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem, które dotyczyły:

- dofinansowania uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
- dofinansowania likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
- dofinansowania sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych.

Działalność Warsztatów Terapii Zajęciowej

Warsztat Terapii Zajęciowej to wyodrębniona organizacyjnie i finansowo placówka stwarzająca osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwość rehabilitacji społecznej i zawodowej w zakresie pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Terapia jest realizowana na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji dostosowanego do możliwości i potrzeb danej osoby.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonują dwa warsztaty terapii zajęciowej prowadzone przez:

- Stowarzyszenia Pomocy Szansa, Warsztaty Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach,
- Stowarzyszenia na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”, Warsztat Terapii Zajęciowej w Wojtkowicach Starych.

Tabela 6. Dofinansowanie działalności WTZ ze środków PFRON w latach 2021-2024

Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1. Stowarzyszenie Pomocy Szansa (zł)	1 193 280,00	1 424 280,00	1 622 280,00	1 853 280,00
2. Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”(zł)	867 840,00	1 035 840,00	1 166 402,98	1 347 840,00
Ogółem (zł):	2 061 120,00	2 460 120,00	2 788 682,98	3 201 120,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Dofinansowanie uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych

Jedną z form wsparcia osób niepełnosprawnych jest ich udział w turnusach rehabilitacyjnych. Turnus jest zorganizowaną formą aktywnej rehabilitacji połączonej z elementami wypoczynku, której celem jest ogólna poprawa psychofizyczna sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznej uczestników, m.in. przez nawiązywanie i rozwijanie kontaktów społecznych, realizację i rozwijanie zainteresowań, a także przez udział w innych zajęciach przewidzianych programem turnusu.

O dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym może ubiegać się osoba, która posiada aktualne orzeczenie o niepełnosprawności oraz złoży wniosek o przyznanie dofinansowania.

Turnusy są organizowane w ośrodkach, które uzyskały wpis do rejestru ośrodków prowadzonego przez wojewodę, oraz które zapewniają osobom niepełnosprawnym odpowiednie warunki pobytu dostosowane do rodzaju i stopnia niepełnosprawności uczestników turnusu, a także bazę do prowadzenia rehabilitacji i realizacji określonego programu turnusu.

Tabela 7. Liczba przyznanych i wypłaconych dofinansowań w latach 2021-2024 do turnusów rehabilitacyjnych

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Ilość osób:	67	54	69	71
	w tym:				
	1) osoby dorosłe	38	14	48	34
	* opiekunowie	7	6	11	13
	2) dzieci i młodzież	11	17	5	12
	ucząca się				
	* opiekunowie	11	17	5	12
2.	Kwota dofinansowania (zł)	76 128,00	61 725,00	96 808,00	136 456,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Analizując dane w ujęciu dynamicznym nie są zauważalne stałe trendy wzrostowe, bądź spadkowe, jeżeli chodzi o wypłacone dofinansowania. Część osób, których wnioski wpłynęły do PCPR, zrezygnowała z ubiegania się o dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego z przyczyn osobistych, bądź zdrowotnych.

Dofinansowanie do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze

O dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze mogą ubiegać się osoby z niepełnosprawnością – bez względu na wiek i stopień niepełnosprawności, które otrzymały refundację z Narodowego Funduszu Zdrowia i spełniają kryterium dochodowe. Wysokość dofinansowania jest uwarunkowana od limitu finansowania każdego przedmiotu i udziału procentowego Narodowego Funduszu Zdrowia.

W ramach dofinansowania do zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze dofinansowano m.in.: *zakup obuwia ortopedycznego, wózków inwalidzkich, protez kończyn górnych i dolnych, podpórek, ortez, pieluchomajtek, cewników i worków do zbiórki moczu, materaców i poduszek przeciwoodleżynowych, aparatów słuchowych i wkładek usznych.*

Tabela 8. Liczba wniosków złożonych i zrealizowanych na dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba złożonych wniosków	283	379	446	615
2.	Liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie	162	187	209	274
3.	Wypłacone dofinansowanie z PFRON (zł)	225 114,00	277 041,00	378 232,84	545 475,91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Analizując dane zauważyć można, że z roku na rok rośnie zarówno liczba składanych wniosków jak i liczba osób, którym wypłacono dofinansowanie.

Dofinansowanie do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego

Osoby posiadające dokument potwierdzający niepełnosprawność, spełniające kryterium dochodowe, u których występuje potrzeba prowadzenia rehabilitacji w warunkach domowych przy użyciu sprzętu, mogą ubiegać się o dofinansowanie do zakupu sprzętu, przyrządów i urządzeń zleconych przez lekarza, które nie są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym. Nie ma określonego katalogu sprzętów rehabilitacyjnych. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie może udzielić dofinansowania do zakupu sprzętu na wniosek osoby, który jest poparty zaleceniami lekarza.

Sprzęt rehabilitacyjny – to sprzęt niezbędny do prowadzenia zajęć rehabilitacyjnych, mający za zadanie osiągnięcie przy aktywnym uczestnictwie osoby niepełnosprawnej możliwie najwyższego poziomu jej funkcjonowania.

Wysokość dofinansowania zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny wynosi do 80% jego kosztu, nie więcej jednak niż wysokość pięciokrotnego przeciętnego wynagrodzenia.

Tabela 9. Liczba wniosków złożonych oraz rozliczonych dotyczących dofinansowania do sprzętu rehabilitacyjnego dla indywidualnych osób niepełnosprawnych w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba złożonych wniosków	27	31	27	25
2.	Liczba rozliczonych umów	25	26	23	22
3.	Wypłacone dofinansowanie (zł)	63 171,00	54 173,00	58 792,00	60 992,28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

W badanym okresie najczęściej dofinansowanie obejmowało zakup następującego sprzętu rehabilitacyjnego: *łóżka rehabilitacyjne, rowerki rehabilitacyjne, bieżnie, rotory, orbitreki, fotele rehabilitacyjne, maty masujące, drabinki gimnastyczne.*

Dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych

Środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych przeznaczone są również na dofinansowanie likwidacji różnego typu barier funkcjonalnych, m.in. architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, które ograniczają, a czasami uniemożliwiają osobom niepełnosprawnym normalne funkcjonowanie.

Barier architektoniczne – są to wszelkie utrudnienia występujące w budynku i w jego najbliższej okolicy, które ze względu na rozwiązania techniczne, konstrukcyjne lub warunki użytkowania uniemożliwiają lub utrudniają swobodę ruchu osobom niepełnosprawnym.

O dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych mogą ubiegać się niepełnosprawni wnioskodawcy, którzy mają trudności w poruszaniu się. Ma to umożliwić im wykonywanie podstawowych, codziennych czynności.

Dofinansowanie ze środków PFRON w badanych latach 2021-2024 obejmowało, m.in. adaptacje pomieszczeń na łazienkę, przystosowanie łazienek do potrzeb osób niepełnosprawnych, budowę podjazdów do budynków mieszkalnych oraz windę.

Tabela 10. Liczba zawartych umów na dofinansowanie likwidacji barier architektonicznych dla indywidualnych osób niepełnosprawnych w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba zawartych umów	22	14	13	12
2.	Wyplacone dofinansowanie (zł)	155 341,00	106 547,00	98 000,00	93 212,72

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Barier w komunikowaniu się – są to ograniczenia uniemożliwiające lub utrudniające osobie niepełnosprawnej swobodę porozumiewania się i/lub przekazywania informacji.

Dofinansowanie ze środków PFRON w badanych latach 2021-2024 obejmowało m.in. *zakup komputerów oraz specjalistycznego oprogramowania do komputerów, a także telefonów komórkowych przystosowanych do niepełnosprawności.*

Tabela 11. Liczba zawartych umów na dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się dla indywidualnych osób niepełnosprawnych w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba zawartych umów	25	22	39	23
2.	Wyplacone dofinansowanie (zł)	52 899,00	57 156,00	113 159,04	61 730,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

Barierę techniczne – są to przeszkody wynikające z braku zastosowania lub niedostosowania, odpowiednich do rodzaju niepełnosprawności, przedmiotów lub urządzeń. Likwidacja tej bariery powinna powodować sprawniejsze działanie osoby niepełnosprawnej w społeczeństwie i umożliwi wydajniejsze jej funkcjonowanie.

Dofinansowanie ze środków PFRON w badanych latach 2021-2024 obejmowało m.in. *zakup rowerów trójkołowych, krzeseł toaletowych, podnośników oraz zakup i montaż schodolazu.*

Tabela 12. Liczba zawartych umów na dofinansowanie likwidacji barier technicznych dla indywidualnych osób niepełnosprawnych w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba zawartych umów	8	12	6	6
2.	Wyplacone dofinansowanie (zł)	21 760,00	26 297,00	42 185,00	31 084,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokim Mazowieckiem

Dofinansowanie likwidacji barier w komunikowaniu się i technicznych nie przysługuje osobom niepełnosprawnym, które w ciągu trzech lat przed złożeniem wniosku uzyskały odpowiednio na te cele dofinansowanie ze środków Funduszu. Dofinansowanie nie może obejmować kosztów realizacji zadania poniesionych przed przyznaniem środków finansowych i zawarciem umowy o dofinansowanie ze środków Funduszu.

Dofinansowanie do sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych

O dofinansowanie ze środków Funduszu organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki dla osób niepełnosprawnych mogą ubiegać się osoby prawne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, które złożą wniosek w terminie do 30 listopada roku poprzedzającego realizację zadania, oraz:

- prowadzą działalność na rzecz osób niepełnosprawnych przez okres co najmniej 2 lat przed złożeniem wniosku,
- udokumentują zapewnienie odpowiednich do rodzaju zadania i do potrzeb osób niepełnosprawnych warunków technicznych i lokalowych,
- udokumentują posiadanie środków własnych lub pozyskanych z innych źródeł na sfinansowanie przedsięwzięcia, w wysokości nieobjętej dofinansowaniem ze środków Funduszu.

Wysokość dofinansowania organizacji sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych wynosi 60% kosztów przedsięwzięcia.

Tabela 13. Liczba zawartych umów na dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba zawartych umów	3	3	4	3
2.	Liczba osób niepełnosprawnych	60	60	60	30
3.	Wyplacone dofinansowanie (zł)	1 740,00	1 650,00	2 340,00	1 830,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

W latach 2021-2024 o dofinansowanie na w/w zadanie ubiegał się Polski Związek Niewidomych Okręg Podlaski w Białymstoku. Zrealizowano łącznie 13 wniosków na kwotę: 7 560,00 złotych.

2. REHABILITACJA ZAWODOWA I ZATRUDNIANIE

Definicja rehabilitacji zawodowej zawarta jest w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm). Zgodnie z art. 8 „*rehabilitacja zawodowa ma na celu ułatwienie osobie niepełnosprawnej uzyskanie i utrzymanie odpowiedniego zatrudnienia i awansu zawodowego przez umożliwienie jej korzystania z poradnictwa zawodowego, szkolenia zawodowego i pośrednictwa pracy*”.

W ustawie wskazuje się szereg działań, które są niezbędne do realizacji tego celu związanych, m.in. z dokonaniem oceny zdolności do pracy, prowadzeniem poradnictwa zawodowego, przygotowaniem zawodowym. Zadania te realizuje Powiatowy Urząd Pracy w Wysokiem Mazowieckiem.

Tabela 14. Bilans osób z niepełnosprawnością w latach 2021-2024

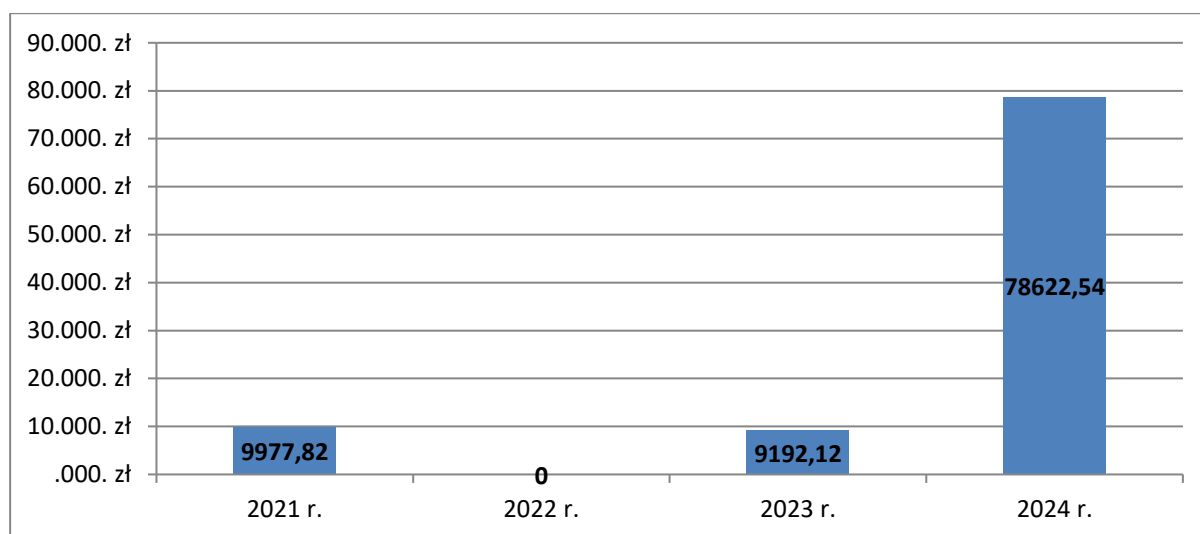
Lp.	Wyszczególnienie	Liczba osób w poszczególnych latach			
		2021	2022	2023	2024
1	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych:	1 490	1 547	1 512	1 541
2.	Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych z niepełnosprawnością:	39	44	43	22
3.	Formy aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością zarejestrowanych w PUP jako osoba bezrobotna lub poszukująca pracy:				
	• informacja zawodowa	8	8	13	16

• poradnictwo zawodowe	3	1	7	5
• poradnictwo grupowe	-	1	-	-
• prace interwencyjne	-	2	2	-
• roboty publiczne	1	3	1	2
• staże	2	3 + 1 pp*	2 + 1 pp*	-
• szkolenia	-	1	-	3
• doposażenia miejsca pracy	-	-	1	-
• zgłoszenie ofert pracy/podjęcie pracy	17/5	34/22	15/12	40/19
• jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej	-	-	-	1
pp* - osoba poszukująca pracy				

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Wysokiem Mazowieckiem

Osoby z niepełnosprawnością zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Wysokiem Mazowieckiem w badanym okresie stanowiły odpowiednio: 2021 – 2,61%, 2022 – 2,84%, 2023 – 2,84%, 2024 – 1,43 % w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych. Wskaźnik ten utrzymuje się na poziomie nieprzekraczającym 3%.

Wykres 3. Środki przeznaczone z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w latach 2021-2024 na rehabilitację zawodową

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

3. PRZESTRZEGANIE PRAW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

W powiecie wysokomazowieckim funkcjonuje powołana przez Starostę Powiatowa Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, która realizuje zadania wynikające z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.).

Do zadań Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych należy m.in.:

- 1) inspirowanie przedsięwzięć zmierzających do:
 - a) integracji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
 - b) realizacji praw osób niepełnosprawnych;
- 2) opiniowanie projektów powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych;
- 3) ocena realizacji programów;
- 4) opiniowanie projektów uchwał i programów przyjmowanych przez radę powiatu pod kątem ich skutków dla osób niepełnosprawnych.

Członkowie Powiatowej Społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych spotykają się co najmniej raz na kwartał. W latach 2021-2024 odbyło się łącznie 19 posiedzeń, podczas których rozpoznawano sytuację osób niepełnosprawnych w powiecie, opiniowano projekty uchwał Rady Powiatu Wysokomazowieckiego pod kątem skutków dla osób z niepełnosprawnością, w tym m.in. w sprawie określenia zadań, na które przeznacza się środki pochodzące z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, wydawano opinie w sprawie składanych wniosków o dofinansowanie z PFRON projektów w ramach „Programu wyrównywania różnic między regionami III”.

4. PROGRAMY REALIZOWANE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Program „Aktywny samorząd”

Kolejnym z zadań jakie realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem na rzecz osób z niepełnosprawnością jest przyznawanie środków finansowych w ramach programu „*Aktywny samorząd*”.

Głównym celem programu jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo beneficjentów programu w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Otrzymywane środki finansowe z PFRON zostają przeznaczane na realizację następujących zadań:

Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową:

Obszar A - likwidacja bariery transportowej,

Obszar B - likwidacja barier w dostępie do uczestniczenia w społeczeństwie informacyjnym,

Obszar C - likwidacja barier w poruszaniu się,

Obszar D - Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej (dziecka przebywającego w żłobku lub przedszkolu albo pod inną tego typu opieką), adresowana do osób ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którzy są przedstawicielem ustawowym lub opiekunem prawnym dziecka.

Obszar E – pomoc w kontynuowaniu rehabilitacji w formie wentylacji domowej, adresowana do osób ze stopniem niepełnosprawności lub z orzeczeniem o niepełnosprawności (do 16 roku życia), które korzystają z koncentratora tlenu lub respiratora w ramach świadczenia udzielanego przez ośrodek domowego leczenia tlenem lub ośrodek wentylacji domowej, tj. pod opieką zespołu długoterminowej opieki domowej dla pacjentów wentylowanych mechanicznie lub pod opieką poradni/ ośrodka/ zespołu domowego leczenia tlenem.

Moduł II - Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym, adresowana do osób ze znacznym, umiarkowanym lub lekkim stopniem niepełnosprawności, pobierających naukę w szkole wyższej lub szkole policealnej lub kolegium, a także do osób mających przewód doktorski otwarty poza studiami doktoranckimi.

W ciągu czterech ostatnich lat kwota wypłaconych świadczeń w ramach Programu „Aktywny samorząd” przedstawia się następująco:

Tabela 15. Kwota wypłacona w ramach Programu w latach 2021-2024

Lp.	Wyszczególnienie	Wypłacona kwota (w zł)			
		2021	2022	2023	2024
1.	Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową	202 698,00	82 848,00	227 710,00	126 629,97
2.	Moduł II - pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	30 250,00	43 850,00	30 482,50	61 695,50
RAZEM:		232 948,00	126 698,00	258 192,50	188 325,47

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

„Program wyrównywania różnic między regionami III”

Powiat Wysokomazowiecki realizuje również „Program wyrównywania różnic między regionami III”.

Celem strategicznym programu jest wyrównywanie szans oraz zwiększenie dostępu osób niepełnosprawnych do rehabilitacji zawodowej i społecznej ze szczególnym uwzględnieniem osób zamieszkujących regiony słabiej rozwinięte gospodarczo i społecznie.

Celami operacyjnymi programu są:

- 1) przystosowanie części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych zarządzanych przez gminy, towarzystwa budownictwa społecznego, wspólnoty

mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe zapewniające dostępność do lokali mieszkalnych osób niepełnosprawnych zamieszkujących te budynki;

- 2) zwiększenie dostępności dla osób niepełnosprawnych urzędów, placówek edukacyjnych, środowiskowych domów samopomocy, centrów i klubów integracji społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych;
- 3) zatrudnienie osób niepełnosprawnych w nowotworzonych spółdzielniach socjalnych osób prawnych;
- 4) zmniejszenie barier transportowych, które napotykają osoby niepełnosprawne;
- 5) zwiększenie możliwości uzyskania wsparcia dla projektów gmin i powiatów, organizacji pozarządowych oraz szkół wyższych dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych;
- 6) zwiększenie dostępności warsztatów terapii zajęciowej dla osób niepełno-sprawnych na terenach powiatów pozbawionych tych placówek oraz przeciw-działanie degradacji infrastruktury warsztatów terapii zajęciowej, środowiskowych domów samopomocy lub zakładów aktywności zawodowej na terenach powiatów, gdzie te placówki funkcjonują;
- 7) zwiększenie aktywności samorządów powiatowych w działaniach dotyczących aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Adresatami pomocy mogą być dla:

- obszaru A (zapewnienie dostępności w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych) - zarządcy w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych;
- obszaru B (likwidacja barier w urzędach, placówkach edukacyjnych lub środowiskowych domach samopomocy w zakresie umożliwienia osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania) – gminy, powiaty lub podmioty, które prowadzą placówki edukacyjne lub środowiskowe domy samopomocy;
- obszaru C (tworzenie spółdzielni socjalnych osób prawnych) – gminy, powiaty, organizacje pozarządowe;
- obszaru D (likwidacja barier transportowych): placówki służące rehabilitacji osób niepełnosprawnych prowadzone przez: organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego; jednostki prowadzące warsztaty terapii zajęciowej; gminy, które dowożą osoby z niepełnosprawnościami do znajdujących się poza ich terenem placówek służących rehabilitacji osób niepełnosprawnych;
- obszaru E (dofinansowanie wymaganego wkładu własnego w projektach dotyczących aktywizacji i/lub integracji osób niepełnosprawnych) – gminy, powiaty oraz organizacje pozarządowe;
- obszaru F (tworzenie warsztatów terapii zajęciowej) - jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe;
- obszaru G (skierowanie do powiatów poza algorytmem dodatkowych środków na finansowanie zadań ustawowych dotyczących rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych) - powiaty.

Program realizowany jest w oparciu m.in. o dokument przyjmowany przez Zarząd Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w danym roku, pn. „Kierunki

działań oraz warunki brzegowe obowiązujące realizatorów „Programu wyrównywania różnic między regionami III”. W kierunkach określone są m.in. obszary programu, które będą realizowane w danym roku oraz maksymalne wysokości dofinansowań możliwe do otrzymania w danym zakresie.

Powiat Wysokomazowiecki od kilku lat uczestniczy w programie zarówno, jako realizator, jak i projektodawca. Wykonanie zadania w ramach programu często wymaga dłuższego okresu realizacji, co skutkuje tym, że umowa zawarta w danym roku, może zostać rozliczona w następnym roku kalendarzowym.

W ramach Programu w latach 2021-2024 zrealizowano 9 projektów na łączną kwotę 782 989,00 zł.

Najwięcej, bo aż 4 projekty zostały zrealizowane w 2021 roku na kwotę 262 772,00 zł:

- „Likwidacja barier architektonicznych przy budynku Przedszkola w Ciechanowcu poprzez montaż pionowej platformy dla niepełnosprawnych z wymianą nawierzchni ciągów komunikacyjnych”, realizowany przez Gminę Ciechanowiec, ul. Mickiewicza 1, na kwotę 42 374,00 zł,
- „Likwidacja barier architektonicznych w Szkole Podstawowej im. Mikołaja Kopernika w Ciechanowcu w zakresie umożliwienia uczniom i osobom niepełnosprawnym poruszania się i komunikowania” realizowany przez Gminę Ciechanowiec, ul. Mickiewicza 1, na kwotę 150 000,00 zł,
- „Przystosowanie pomieszczeń higieniczno-sanitarnych na potrzeby osób niepełnosprawnych w budynku Urzędu Miejskiego w Ciechanowcu” – Gmina Ciechanowiec, ul. Mickiewicza 1, na kwotę 15 037,00 zł,
- „Remont Warsztatów Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach” etap II - Stowarzyszenie Pomocy Szansa, Witowice 61A, na kwotę 55 361,00 zł.

W roku 2022 zrealizowano projekt w obszarze F „Remont Warsztatów Terapii Zajęciowej Kolektyw etap III”. Projekt opiewał na kwotę 45 551,00 zł.

W roku 2023 realizowano 2 projekty w obszarach D, F:

- „Likwidacja barier transportowych uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej w Wojtkowicach Starych 2023” realizowany przez Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”. Projekt opiewał na kwotę 135 000,00 zł.
- „Montaż pompy ciepła oraz paneli fotowoltaicznych w WTZ Kolektyw w Starych Raciborach” realizowany przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa. Projekt opiewał na kwotę 171 093,20 zł.

W roku 2024 realizowano 2 projekty w obszarach D, F:

- „Likwidacja barier transportowych uczestników Warsztatów Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach”. Projekt opiewał na kwotę 144 000,00 zł,
- „Zakup wyposażenia do Warsztatów Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach. Projekt opiewał na kwotę 24 572,80 zł.

Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność”

W 2022 roku Powiat Wysokomazowiecki przystąpił do realizacji programu „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” finansowanego ze środków PFRON. Program obejmuje dwa moduły:

- 1) **Mieszkanie dla absolwenta**, którego celem jest wzrost niezależności beneficjentów oraz ułatwienie im aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie samodzielnego mieszkania spełniającego indywidualne kryterium dostępności dla beneficjenta. Na realizację, którego otrzymano środki w wysokości 66 017,00 zł.

W latach 2022 – 2024 nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie wynajmu mieszkania dla osoby niepełnosprawnej. Program realizowany będzie w latach 2022 - 2026.

- 2) **Dostępne mieszkanie**, którego celem jest wzrost niezależności beneficjentów oraz ułatwienie im aktywności zawodowej i społecznej poprzez zapewnienie mieszkania wolnego od barier architektonicznych, jako podstawy samodzielnego realizowania planów zawodowych i społecznych. Na realizację otrzymano 51 346,00 zł.

W latach 2022-2024 nie wpłynął żaden wniosek o dofinansowanie do zamiany mieszkania. Program realizowany będzie w latach 2022-2026.

Program „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”

Powiat Wysokomazowiecki od 2020 roku realizuje Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej „*Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością*” dla *Jednostek Samorządu Terytorialnego*, finansowany ze środków Funduszu Solidarnościowego.

Działania związane z realizacją Programu podejmuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem.

Głównym celem Programu jest wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym, których adresatami są:

- 1) dzieci od ukończenia 2. roku życia do ukończenia 16. roku życia posiadające orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem w pkt 7 i 8 w orzeczeniu o niepełnosprawności - konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji oraz
- 2) osoby z niepełnosprawnościami posiadające orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności albo o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, albo traktowane na równi z orzeczeniami do wyżej wymienionych, zgodnie z art. 5 i art. 62 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.

Celem rozpowszechnienia usług asystencji osobistej jest zwiększenie szans osób z niepełnosprawnościami na prowadzenie bardziej niezależnego/samodzielnego i aktywnego życia. Nadrzędnym celem usług asystencji osobistej powinno być dążenie do poprawy funkcjonowania osoby z niepełnosprawnością w jej środowisku, zwiększenia możliwości zaspokajania jej potrzeb oraz włączenia jej w życie społeczne.

Tabela 16. Liczba osób objęta Programem oraz kwota wydatkowana na jego realizację

Lp.	Wyszczególnienie	2021	2022	2023	2024
1.	Kwota otrzymana na realizację zadania	159 558,05	514 207,29	539 294,00	519 996,00
2.	Kwota wydatkowana w ramach Programu	147 522,61	337 004,24	438 085,93	512 616,10
3.	Ilość osób z niepełnosprawnością objęta Programem	19	31	36	37
4.	Ilość asystentów Programu	3	8	9	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem

IV. POTENCJAŁ INSTYTUCJONALNY POWIATU W OBSZARZE PROBLEMATYKI OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonują instytucje i organizacje działające na rzecz osób niepełnosprawnych oraz podejmowane są działania mające na celu wsparcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin w codziennym funkcjonowaniu.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem, jako jednostka organizacyjna powiatu realizuje zadania zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z zakresu rehabilitacji społecznej w ramach otrzymywanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Rehabilitacja społeczna ma na celu umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w życiu społecznym i jest przede wszystkim realizowana przez:

- wyrabianie zaradności osobistej i pobudzanie aktywności społecznej osoby niepełnosprawnej,
- wyrabianie umiejętności samodzielnego wypełniania ról społecznych,
- likwidację barier, w szczególności architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych,
- kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi.

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych za pośrednictwem Starosty, który jest dysponentem ww. środków, wspiera finansowo działania z zakresu eliminowania barier utrudniających integrację osób niepełnosprawnych w środowisku na terenie powiatu wysokomazowieckiego.

Kluczowe zadania Powiatowego Centrum dotyczą również pomocy społecznej i pieczy zastępczej świadczonej na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym:

- interwencji kryzysowej stanowiącej zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin, będących w stanie kryzysu poprzez udzielanie bezpłatnego poradnictwa: prawnego, psychologicznego i socjalnego dla osób znajdujących się w sytuacjach kryzysowych, w tym doświadczających przemocy domowej,
- zapewnienie pieczy zastępczej m.in. dzieciom legitymującym się niepełnosprawnością, pozbawionym częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Wysokiem Mazowieckiem funkcjonuje na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności orzeka dla celów poza rentowych, a mianowicie:

- odpowiedniego zatrudnienia, uwzględniającego psychofizyczne możliwości danej osoby,
- szkolenia, w tym specjalistycznego,
- zatrudnienia w zakładzie aktywności zawodowej,
- uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej,
- konieczności zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, przez co rozumie się korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych świadczonych przez sieć instytucji pomocy społecznej, organizacje pozarządowe i inne placówki,
- konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji,
- konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji,
- uzyskania legitymacji osoby niepełnosprawnej,
- uzyskania karty parkingowej.

Powiatowy Urząd Pracy

Powiatowy Urząd Pracy w Wysokiem Mazowieckiem, jako jednostka organizacyjna powiatu realizuje zadania zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, z zakresu rehabilitacji zawodowej w ramach otrzymywanych środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Ponadto realizuje zadania samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy, m.in.: pozyskiwanie i gospodarowanie środkami finansowymi na realizację zadań z zakresu aktywizacji lokalnego rynku pracy; udzielanie informacji o możliwościach i zakresie pomocy określonej w ustawie; udzielanie pomocy bezrobotnym i poszukującym pracy w znalezieniu pracy przez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową; udzielanie pomocy pracodawcom w pozyskiwaniu pracowników przez pośrednictwo pracy oraz

poradnictwo zawodowe i informację zawodową; rejestrowanie bezrobotnych i poszukujących pracy; inicjowanie, organizowanie i finansowanie usług i instrumentów rynku pracy; inicjowanie, organizowanie i finansowanie szkoleń i przygotowania zawodowego dorosłych; upowszechnianie ofert pracy, w tym przez przekazywanie ofert pracy do internetowej bazy ofert pracy udostępnianej przez ministra właściwego do spraw pracy; upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego, szkoleniach, przygotowaniu zawodowym dorosłych, stażach, organizacji robót publicznych oraz zatrudnienia socjalnego na podstawie odrębnych przepisów; współpraca z wojewódzkimi urzędami pracy w zakresie świadczenia podstawowych usług rynku pracy, w tym w opracowywaniu i aktualizacji informacji zawodowych oraz innych zasobów informacji dotyczących lokalnego rynku pracy przydatnych w poszukiwaniu pracy; przyznawanie i wypłacanie zasiłków oraz innych świadczeń z tytułu bezrobocia; realizowanie projektów w zakresie promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych, wynikających z programów operacyjnych współfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy; inicjowanie i realizowanie projektów pilotażowych.

Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonuje Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Wysokim Mazowieckiem, jako jednostka organizacyjna powiatu, która udziela dzieciom, od momentu urodzenia i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Celem Poradni jest również wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych. Profesjonalną pomoc zapewniają specjaliści: psycholodzy, pedagodzy, logopedzi świadcząc pomoc w zakresie diagnostycznym, profilaktycznym, edukacyjnym, jak również w zakresie doradztwa zawodowego.

Poradnia prowadzi działania z zakresu:

- 1) Diagnostyki: trudności w nauce (w tym dysleksji, dysortografii, dysgrafii, dyskalkulii), kłopotów wychowawczych, dojrzałości szkolnej dzieci, wad wymowy dzieci i młodzieży, rozwoju psychoruchowego dzieci w wieku 0-6 lat, zaburzeń emocjonalnych u dzieci, dzieci zdolnych, przesiewowe badanie wzroku programem „Widzę”; Słyszę” oraz mowy „Mówię”;
- 2) Terapii:
 - terapii psychologicznej: zaburzenia emocjonalne (np.: zaburzenia lękowe, moczenie nocne, zahamowania), zaburzenia zachowania, nadpobudliwość psychoruchowa, jękanie, zaburzenia nerwicowe, terapia rodziny;
 - terapii pedagogicznej: specyficznych trudności w nauce pisania i czytania, trudności w nauce, nadpobudliwości psychoruchowej, dzieci z zaburzeniami zachowania;
 - terapii logopedycznej: nauka prawidłowej artykulacji głosek, dzieci jękających się, usprawnianie mowy dzieci upośledzonych umysłowo, niedosłyszających, z porażeniem mózgowym, afatycznych, autystycznych, z wadami z rozszczepowymi twarzy, dzieci z prostym opóźnieniem rozwoju mowy;

- 3) Poradnictwa, polegającego na udzielaniu porad psychologicznych, pedagogicznych i logopedycznych dzieciom i młodzieży, rodzicom i nauczycielom, w tym pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej;
- 4) Profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży, w tym udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży z grup ryzyka oraz ich rodzicom;
- 5) Interwencji kryzysowej;
- 6) Działalności wspierającej (w tym mediacje, grupy wsparcia, konsultacje);
- 7) Działalności informacyjno-szkoleniowej nauczycielom, wychowawcom, rodzicom i specjalistom udzielającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej pracującym w przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych;
- 8) Wspomagania dzieci i młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą.

W poradni wydawane są opinie w sprawie:

- gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole;
- odroczenia rozpoczęcia obowiązków szkolnego;
- objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole i przedszkolu;
- dostosowanie wymagań edukacyjnych i kryteriów oceniania z powodu specyficznych trudności w uczeniu się (dysleksja, dysortografia, dysgrafia, dyskalkulia) oraz dostosowania warunków sprawdzianu przeprowadzonego w ostatnim roku nauki w szkole podstawowej, gimnazjum, egzaminu maturalnego lub egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
- dostosowanie wymagań edukacyjnych wynikających z programu nauczania do indywidualnych potrzeb ze względu na niższe niż przeciętne możliwości intelektualne;
- zwolnienie ucznia z wadą słuchu lub głęboką dysleksją rozwojową z nauki drugiego języka obcego;
- udzielenie zezwolenia na indywidualny program lub tok nauki;
- przyjęcia do klasy pierwszej szkoły ponadgimnazjalnej ucznia z problemami zdrowotnymi, ograniczającymi możliwości wyboru kierunku kształcenia ze względu na stan zdrowia;
- inne opinie (zaburzenia komunikacji językowej, choroba przewlekła, szczególne uzdolnienia, objęcie ucznia nauką w klasie terapeutycznej, sytuacji kryzysowych lub traumatycznych, z trudnościami adaptacyjnymi związanymi z różnicami kulturowymi lub ze zmianą środowiska edukacyjnego, w tym związanymi z wcześniejszym kształceniem za granicą);
- wydanie informacji z badań psychologiczno-pedagogicznych.

W poradniach są organizowane i działają zespoły orzekające, wydające orzeczenia:

- **orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego** dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej oraz niedostosowanej społecznie, wymagającej stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy;
- **orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego**, zwanego dalej „indywidualnym przygotowaniem przedszkolnym”, dla dzieci, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do

przedszkola lub oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej, zwanego dalej „przedszkolem”;

- **orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania** dla dzieci i młodzieży, których stan zdrowia uniemożliwia lub znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły;
- **orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych** dla dzieci i młodzieży upośledzonych umysłowo w stopniu głębokim;
- **opinie o potrzebie wczesnego wspomagania rozwoju** dziecka od chwili wykrycia niepełnosprawności do podjęcia nauki w szkole.

Od 2015 roku poradnia ma uprawnienia do diagnozowania i wydawania opinii o wczesnym wspomaganiu rozwoju dziecka oraz orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego nauczania dzieciom i młodzieży niewidzących i słabowidzących, niesłyszących i słabosłyszących oraz autystycznych.

Dom Pomocy Społecznej

Domy pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, są placówkami całodobowego pobytu i zapewniają usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Są to osoby wymagające całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności, niemogące samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i którym nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny. Koszty pobytu ponoszą sami zainteresowani, gmina kierująca oraz rodzina.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonuje Dom Pomocy Społecznej w Kozarzach, jako jednostka organizacyjna powiatu. Posiada 120 miejsc dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie. Dom świadczy mieszkańcom zakres usług zgodny ze standardami określonymi w rozporządzeniu w sprawie domów pomocy społecznej. Zapewnia podopiecznym potrzeby bytowe, opiekuńcze i wspomagające na wysokim poziomie.

Priorytetem działalności Domu jest zapewnienie mieszkańcom całodobowej opieki, pomocy medycznej rehabilitacji, możliwości udziału w różnych zajęciach terapeutycznych, a także organizację czasu wolnego i działalności kulturalno – rekreacyjnej. Zadaniem Domu jest zapewnienie podopiecznym jak najlepszych warunków życia i atmosfery domu rodzinnego. Całodobową opiekę mieszkańcom świadczy wykwalifikowany personel. Mieszkańcy mają zapewnioną opiekę medyczną, w tym pomoc lekarzy specjalistów oraz rehabilitację leczniczą. Pensjonariusze Domu mają możliwość utrzymania i poprawienia sprawności fizycznej oraz usprawnienia po przebytych chorobach. Kompetentny personel zapewnia rehabilitację według potrzeb podopiecznych. Mieszkańcy mają możliwość korzystania z kinezyterapii oraz innych form aktywności ruchowej. Dom posiada bardzo dobrze wyposażoną salę rehabilitacyjną, na której znajdują się nowoczesne urządzenia do ćwiczeń.

Dom zapewnia mieszkańcom możliwość udziału w terapii zajęciowej, różnorodnych formach aktywizacji oraz realizację potrzeb religijnych i kulturalnych. Mieszkańcy mają możliwość udziału w nabożeństwach, które odbywają się w kaplicy znajdującej się na terenie placówki. Do dyspozycji mieszkańców są również biblioteka, świetlice, sale do ćwiczeń, co umożliwia przyjemne spędzanie wolnego czasu i rekreację.

Celem działalności Domu jest stworzenie mieszkańcom jak najlepszych warunków i atmosfery, aby czuli się tutaj dobrze. Pracownicy Domu podejmują szereg działań, aby uprzyjemnić mieszkańcom pobyt w placówce. Organizowane są święta oraz inne uroczystości i imprezy na terenie Domu, a także wycieczki, wyjazdy do kina, teatru, na wystawy, do zoo. Mieszkańcy uczestniczą w różnorodnych imprezach kulturalnych: lokalnych i regionalnych.

Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej

Na terenie Powiatu Wysokomazowieckiego funkcjonuje Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Krzyżewie, jako jednostka organizacyjna powiatu. Działalność Zakładu Aktywności Zawodowej polega na zapobieganiu wykluczeniu społecznemu oraz wsparciu aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych – przygotowując ich do odnalezienia się na rynku pracy. Zakład ten pełni trzy główne funkcje:

- tworzy miejsca pracy dla osób, które są zagrożone wykluczeniem społecznym,
- świadczy usługi społeczne,
- służy rozwojowi społeczności lokalnych.

Na koniec 2024 roku Zakład zatrudniał 56 osób, w tym 40 osób niepełnosprawnych. Praca dla osób niepełnosprawnych umożliwia kontynuację rehabilitacji zawodowej, a także stwarza możliwość wykorzystania umiejętności nabytych w trakcie uczestnictwa w WTZ. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Krzyżewie prowadzi działalność usługowo – wytwórczą, są to usługi gastronomiczne, noclegowo – kwaterunkowo, ogrodniczo – florystyczno – porządkowe, pralniczo – magielnicze oraz usługi prowadzenia stajni i pensjonatu dla koni. Pracownicy niepełnosprawni wykonują pracę pod nadzorem instruktorów reintegracji zawodowej, którzy wspierają osoby niepełnosprawne w wykonywaniu obowiązków. Wszyscy pracownicy niepełnosprawni korzystają z rehabilitacji – 1h każdego dnia pracy. Rehabilitacja odbywa się w zakresie medycznym i społecznym. Pracownicy Powiatowego Zakładu Aktywności Zawodowej mają również zapewnione wsparcie psychologa i doradcy zawodowego.

Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem

Największą placówką medyczną funkcjonującą na terenie powiatu wysokomazowieckiego jest Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem. Podmiotem tworzącym Szpital jest Powiat Wysokomazowiecki, a nadzór nad działalnością sprawuje Zarząd Powiatu Wysokomazowieckiego. Celem działania Szpitala w Wysokiem Mazowieckiem jest wykonywanie działalności leczniczej polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, jak również promocji zdrowia, realizacji zadań dydaktycznych i badawczych w powiązaniu z udzielaniem świadczeń zdrowotnych i promocją zdrowia, w tym wdrażaniem nowych technologii medycznych oraz metod leczenia. W skład Szpitala wchodzi 10 Oddziałów wyposażonych w najnowocześniejszy sprzęt diagnostyczny i leczniczy:

- 1) Szpitalny Oddział Ratunkowy;
- 2) Oddział Chorób Wewnętrznych;
- 3) Oddział Pediatryczny;
- 4) Oddział Chirurgiczny Ogólny;

- 5) Oddział Chirurgii Urazowo-Ortopedycznej;
- 6) Oddział Ginekologiczny i Położniczo-Noworodkowy;
- 7) Oddział Anestezjologii i Intensywnej Terapii;
- 8) Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Ciechanowcu;
- 9) Oddział Rehabilitacji w Krzyżewie;
- 10) Oddział Rehabilitacji Pulmonologicznej w Krzyżewie.

Szpital oferuje pacjentom nie tylko kompleksowe usługi szpitalne na wysokim poziomie, lecz także opiekę specjalistyczną w następujących poradniach i pracowniach:

- 1) Poradnia Urologiczna;
- 2) Poradnia Kardiologiczna;
- 3) Poradnia Nocnej i Świątecznej Opieki Zdrowotnej;
- 4) Poradnia Endokrynologiczna;
- 5) Poradnia Rehabilitacyjna w Wysokim Mazowieckiem;
- 6) Poradnia Diabetologiczna w Wysokim Mazowieckiem;
- 7) Poradnia Gruźlicy i Chorób Płuc w Wysokim Mazowieckiem;
- 8) Poradnia Chirurgii Ogólnej w Wysokim Mazowieckiem;
- 9) Poradnia Położniczo - Ginekologiczna w Wysokim Mazowieckiem;
- 10) Poradnia Chirurgii Urazowo - Ortopedycznej w Wysokim Mazowieckiem;
- 11) Poradnia Położniczo - Ginekologiczna w Ciechanowcu;
- 12) Ośrodek Diennej Rehabilitacji;
- 13) Poradnia Rehabilitacyjna w Ciechanowcu;
- 14) Pracownia Rehabilitacji Leczniczej;
- 15) Pracownia Fizjoterapii w Ciechanowcu;
- 16) Pracownia Fizjoterapii w Czyżewie;
- 17) Pracownia Endoskopii;
- 18) Pracownia Diagnostyki Obrazowej;
- 19) Pracownia Tomografii Komputerowej;
- 20) Pracownia Rezonansu Magnetycznego.

Szpital bierze udział w różnych programach i akcjach zdrowotnych, finansowanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia, takich jak:

- Program profilaktyki raka szyjki macicy - etap podstawowy;
- Program edukacyjno – zdrowotny przeznaczony dla kobiet w ciąży i osób towarzyszących im w czasie zbliżającego się porodu realizowany w Oddziale Położniczo – Ginekologicznym w pokoju oznaczonym Szkoła rodzenia;
- Programy edukacyjne przeznaczone dla pacjentów i ich rodzin/opiekunów.

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie powiatu świadczą publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Od 2006 roku na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonują dwa warsztaty terapii zajęciowej:

- Warsztaty Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach, prowadzone przez Stowarzyszenia Pomocy Szansa,
- Warsztat Terapii Zajęciowej w Wojtkowicach Starych. Prowadzone przez Stowarzyszenia na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”.

Warsztaty Terapii Zajęciowej działają na podstawie ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 44 z późn. zm.), Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 2284) oraz umów zawartych pomiędzy Powiatem Wysokomazowieckim a poszczególnymi Stowarzyszeniami.

Do warsztatów terapii zajęciowej uczęszczają osoby niepełnosprawne po 18 roku życia. Warunkiem przyjęcia jest posiadanie aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności ze wskazaniem do uczestnictwa w terapii zajęciowej wydanym przez Powiatowe lub Miejskie Zespoły ds. Orzekania o Stopniu Niepełnosprawności.

Warsztaty realizują zadania z zakresu rehabilitacji społeczno - zawodowej. Głównym celem Warsztatów jest przygotowanie osoby niepełnosprawnej do prowadzenia samodzielnego i niezależnego życia oraz podjęcia pracy w zakładzie aktywności zawodowej lub innej pracy zarobkowej.

Do **Warsztatów Terapii Zajęciowej Kolektyw w Starych Raciborach** uczęszcza 55 uczestników z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Terapia zajęciowa odbywa się w 6 pracowniach tematycznych: pracownia umiejętności społecznych, pracownia ogrodnicza, pracownia papieru, pracownia wikliny, pracownia stolarsko-techniczna oraz pracownia artystyczna. Do każdej z nich uczęszcza 5 lub 10 uczestników, nad którymi bezpośrednią opiekę sprawuje instruktor terapii zajęciowej.

W ramach warsztatów prowadzone są także „Zajęcia klubowe WTZ”.

Do **Warsztatu Terapii Zajęciowej w Wojtkowicach Starych** uczęszcza 40 uczestników z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i umiarkowanym. Terapia zajęciowa odbywa się w 8 pracowniach tematycznych: pracownia cukiernicza, pracownia ceramiczna, pracownia informatyczna, pracownia praktyczno – techniczna, pracownia przyrodnicza, pracownia rytmiczno - muzyczna, pracownia rękodzieła oraz pracownia gospodarstwa domowego.

Warsztaty Terapii Zajęciowej są finansowane ze środków PFRON, Samorządu Powiatu Wysokomazowieckiego, darowizn osób indywidualnych, firm oraz grantów. Udział w warsztatach jest bezpłatny, dowóz zapewnia WTZ.

Gminne instytucje i ośrodki wsparcia dziennego i całodobowego wspierające osoby z niepełnosprawnością

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa, ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Celem pomocy społecznej jest zaspokajanie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz w miarę możliwości doprowadzenie do życiowego usamodzielnienia. Pomoc społeczna pomaga osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi, w szczególności z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizmu i narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej, itp. Z analizy sprawozdań Ośrodków Pomocy Społecznej z terenu powiatu wysokomazowieckiego wynika, że niepełnosprawność jest jednym z dominujących powodów udzielania wsparcia.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonuje **10 ośrodków pomocy społecznej**:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wysokim Mazowieckiem;
- Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Szepietowie;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Ciechanowcu;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czyżewie;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Kobylinie – Borzymach;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Klukowie;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kuleszach Kościelnych;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Nowych Piekutach;
- Ośrodek Pomocy Społecznej w Sokołach;
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wysokim Mazowieckiem.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonują **dwa Środowiskowe Domy Samopomocy** prowadzone przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa:

- 1) Środowiskowy Dom Samopomocy BRATANKI w Radziszewie Starym;
- 2) Środowiskowy Dom Samopomocy ZACISZE w Wylinach Rusi.

Środowiskowe Domy Samopomocy, zwane inaczej ośrodkami wsparcia, służą budowaniu sieci oparcia społecznego i przygotowują do życia w społeczeństwie oraz funkcjonowania w środowisku. Są przeznaczone dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. To placówki okresowego dziennego pobytu, w którym osoby z niepełnosprawnością mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek.

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego w Gminie Ciechanowiec od 01.07.2023 roku funkcjonuje **Centrum Opiekuńczo-Mieszkalne w Kocach-Schabach**, jako jednostka gminna, która stanowi ważne uzupełnienie systemu wsparcia osób z niepełnosprawnościami i cenne

rozszerzenie usług dla dorosłych osób niepełnosprawnych ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności. Centrum udziela wsparcia w ramach pobytu dziennego lub całodobowego przez 7 dni w tygodniu.

COM w Kocach-Schabach powstało w celu świadczenia różnego rodzaju usług osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub stopień niepełnosprawności wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, w szczególności poprzez objęcie pomocą zdrowotną i pielęgnacyjną, jak również umożliwieniu stymulowania i rozwijania sprawności ruchowej, kompetencji poznawczych oraz społecznych.

W obiekcie o powierzchni ponad 535 m² położonym na działce gruntu o powierzchni 5.800 m², znajdują się: pokoje mieszkalne dla 20 osób z niepełnosprawnością wraz z łazienkami, salą rehabilitacji, szatnią, salą zajęć, pomieszczeniami socjalnymi, kuchnią, jadalnią oraz wspólnym salonem dla wszystkich mieszkańców placówki. Wyposażenie pomieszczeń pozwala na komfortowy pobyt mieszkańców, prowadzenie zajęć rehabilitacyjnych oraz terapeutycznych – zarówno w formie grupowej, jak i indywidualnej. Kadra pracowników zapewnia podopiecznym całodobową opiekę oraz tak ważne na co dzień wsparcie społeczne.

Ośrodki Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawcze

Na terenie powiatu wysokomazowieckiego funkcjonują dwa Ośrodki Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawcze:

- 1) OREW Przystań w Kostrach Noskach, prowadzony przez Stowarzyszenie Pomocy Szansa,
- 2) OREW w Perkach Karpiach, prowadzony przez Sokolskie Stowarzyszenie Rozwoju.

System edukacji pełni zasadniczą rolę w procesie aktywizacji społecznej osób z niepełnosprawnościami oraz przygotowania do podjęcia w przyszłości zatrudnienia i prowadzenia niezależnego życia. Dlatego niezmiernie ważne jest, aby mimo różnego rodzaju ograniczeń funkcjonalnych osoby z niepełnosprawnościami miały szansę na rozwój swojego potencjału, aktywność i uczestnictwo w edukacji.

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.) zapewnia możliwość pobierania nauki we wszystkich typach szkół przez dzieci i młodzież z niepełnosprawnością oraz niedostosowaną społecznie, zgodnie z indywidualnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz predyspozycjami, na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydawanego przez poradnię psychologiczno-pedagogiczne. W polskim systemie oświaty uczniem z niepełnosprawnością jest uczeń, który posiada orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. Kształceniem specjalnym obejmuje się dzieci i młodzież, wymagające stosowania specjalnej organizacji nauki i metod pracy. Kształcenie to może być prowadzone w formie nauki w szkołach ogólnodostępnych, szkołach lub oddziałach integracyjnych, szkołach lub oddziałach specjalnych oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych itp.

Dostęp do edukacji jest podstawowym elementem, który decyduje o włączeniu osób z niepełnosprawnością do życia społecznego. Konieczne jest zapewnienie osobom z niepełnosprawnością, bez względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności, pełnego dostępu do edukacji, rozwijania osobowości, talentu, kreatywności, tak aby w pełni mogły wykorzystać swój potencjał w zakresie możliwości intelektualnych i fizycznych. Umożliwienie osobom z

niepełnosprawnością uczestniczenia w powszechnej edukacji jest ważne także z uwagi na proces integracji społecznej ze środowiskiem lokalnym.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy Przystań jest placówka oświatową dla dzieci i młodzieży od 3 roku życia do 25 roku życia. Tu może spełniać obowiązek przedszkolny i szkolny.

W ramach OREW działa etap przedszkolny od 3 roku życia, etap szkoły podstawowej i szkoły ponadpodstawowej tzw. przysposobienie do pracy.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy Przystań stwarza bardzo korzystne warunki do nauki i wspierania rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz ze sprzężonymi zaburzeniami od 3 roku do 25 roku życia. Prowadzone są zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze i edukacyjne w oparciu o indywidualne programy edukacyjno-terapeutyczne dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów. Zajęcia prowadzone są grupowo, co integruje dzieci i uczy interakcji społecznych oraz indywidualnie, zgodnie z potrzebami i programem terapeutycznym. Zajęcia prowadzi zespół specjalistów: nauczyciel terapeuta, logopeda, fizjoterapeuta terapeuta integracji sensorycznej oraz inni specjaliści wg potrzeb.

Zajęcia indywidualne i grupowe obejmują przede wszystkim:

- naukę nawiązywania kontaktów w sposób odpowiedni do potrzeb i możliwości dziecka,
- kształtowanie sposobu komunikowania się z otoczeniem na poziomie odpowiadającym indywidualnym możliwościom dziecka,
- usprawnianie lub rozwijanie percepcji wzrokowej i koordynacji wzrokowo – ruchowej,
- rozwijanie percepcji i pamięci słuchowej, koordynacji słuchowo – ruchowej oraz rozwijanie mowy i myślenia,
- usprawnianie ruchowe i psychoruchowe w zakresie dużej i małej motoryki,
- wyrabianie orientacji w schemacie własnego ciała i orientacji przestrzennej,
- wdrażanie do osiągania optymalnego poziomu samodzielności w podstawowych sferach życia.

Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w Perkach Karpiach jest niepubliczną, specjalistyczną placówką, przeznaczoną dla dzieci i młodzieży w wieku od 0 do 25 lat z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, znacznym i umiarkowanym ze sprzężonymi niepełnosprawnościami, które wymagają kompleksowej i wielodyscyplinarnej pomocy. Pobyt w Ośrodku jest bezpłatny a dojazd do niego finansowany przez Urząd Gminy/Miasta odpowiedni miejscu zamieszkania wychowanka.

Ośrodek to placówka pobytu dziennego dająca możliwość spełniania obowiązku szkolnego na wszystkich etapach edukacji, od dzieci przedszkolnych po młodzież przygotowującą się do dorosłego życia. Zapewnia edukację, rehabilitację, pomoc psychologiczno – pedagogiczną, logopedyczną, terapię integracji sensorycznej, NDT – Bobath.

Wychowankowie przyjmowani są na wniosek rodziców dziecka i na podstawie odpowiedniego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, orzeczenia o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych lub opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Edukacja zorganizowana jest w zespoły: wychowania przedszkolnego, rocznego przygotowania przedszkolnego, edukacyjno-terapeutyczne, rewalidacyjno-wychowawcze. Priorytetem Ośrodka jest wspieranie wychowanków w ich codziennym życiu, a największą nagrodą są postępy podopiecznych, ich uśmiech, duma z pokonania kolejnej przeszkody.

W OREW prowadzone są także bezpłatne zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju obejmujące dzieci od chwili wykrycia niepełnosprawności do momentu pójścia do szkoły. Celem WWR jest stymulacja w zakresie kompensacji braków rozwojowych małego dziecka oraz udzielanie psychopedagogicznego wsparcia jego rodzinie. Realizacja wczesnego wspomaganie rozwoju odbywa się na podstawie wskazań Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej.

Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych na terenie powiatu wysokomazowieckiego

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokiem Mazowieckiem w ramach realizacji swoich zadań w zakresie udzielania pomocy i wsparcia dla osób z niepełnosprawnością współpracuje z licznymi organizacjami pozarządowymi na terenie powiatu wysokomazowieckiego. Najściślejsza współpraca dotyczy głównie 9-ciu organizacji:

- 1) Stowarzyszenie Pomocy Szansa;
- 2) Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Natura”;
- 3) Stowarzyszenie na Rzecz Osób Potrzebujących Pomocy „Bliżej Ciebie”;
- 4) PZN O/Podlaski, Koło w Wysokiem Mazowieckiem;
- 5) Klub Rodzin Abstynenckich „Łabędź” w Wysokiem Mazowieckiem;
- 6) Stowarzyszenie Pomocy Bliżniemu „Mar-Kot”;
- 7) Centrum Rehabilitacji i Adaptacji MD CARE w Dworakach Staśkach;
- 8) Stowarzyszenie Rodzina w Ciechanowcu;
- 9) Stowarzyszenie „Dar Serce” w Kozarzach.

V. CELE PROGRAMU

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 ma na celu zapewnienie wszechstronnego rozwoju osób z niepełnosprawnością we wszystkich sferach życia poprzez m.in. profilaktykę i oświatę zdrowotną w zakresie zapobiegania niepełnosprawności, jak również likwidacja i łagodzenie skutków niepełnosprawności. Bardzo ważne jest zapewnienie środowiskowego wsparcia i pomocy osobom z niepełnosprawnością i ich rodzinom.

Głównym celem programu jest poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością i długotrwale chorych oraz osób w podeszłym wieku na drodze do ich pełnosprawnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.		
Lp.	CEL OPERACYJNY	KIERUNKI DZIAŁAŃ
1.	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, celem poprawy jakości ich życia i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym	1. Wprowadzenie rozwiązań w zakresie usług społecznych wspierających niezależne życie wobec osób z niepełnosprawnościami. 2. Poprawa jakości oraz dostępności do usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu pobytu osoby niepełnosprawnej (w warunkach domowych).

		3. Wspieranie osób niepełnosprawnych w zaopatrzeniu w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, dofinansowanie turnusów rehabilitacyjnych. 4. Usprawnienie działań w zakresie likwidacji barier architektonicznych, technicznych, komunikacyjnych w miejscu zamieszkania, w placówkach edukacyjnych, w miejscach użyteczności publicznej. 5. Tworzenie nowych i wspieranie już istniejących form kompleksowej rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych (WTZ, ŚDS, ZAZ itp.). 6. Tworzenie nowych form zapewniających osobom niepełnosprawnym (w tym zaburzonym psychicznie) oraz seniorom miejsc w mieszkaniach wspomaganych, domach pomocy społecznej, dziennych domach pomocy oraz środowiskowych domach samopomocy, itp. 7. Pozyskiwanie środków zewnętrznych na aktywizację społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych oraz udzielanie wsparcia w zakresie dofinansowania miejsc pracy.
2.	Aktywizacja i rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	1. Wzrost kwalifikacji osób z niepełnosprawnościami w wieku produkcyjnym. 2. Rozwój kształcenia ustawicznego dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami, w tym różnych ścieżek podnoszenia kwalifikacji oraz przekwalifikowania. 3. Wsparcie osób z niepełnosprawnością w rozwoju ich kompetencji, poszukiwaniu pracy i utrzymaniu zatrudnienia oraz promowanie dobrych praktyk, w tym prowadzenie poradnictwa zawodowego. 4. Rozwijanie świadomości społecznej w zakresie potencjału osób niepełnosprawnych - promocja zatrudnienia osób niepełnosprawnych. 5. Doradztwo zawodowe na wszystkich szczeblach edukacji, przygotowanie do wejścia na rynek pracy. 6. Rozwój przedsięwzięć obejmujących obszar aktywizacji zawodowej. 7. Tworzenie otoczenia sprzyjającego skutecznej aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.

3.	Edukacja dzieci i młodzieży z różnymi niepełnosprawnościami oraz wspieranie rodzin opiekujących się dziećmi z niepełnosprawnością	1. Wsparcie procesu edukacji (pomiędzy poszczególnymi szczeblami), celem wejścia na otwarty, bądź chroniony rynek pracy). 2. Wsparcie finansowe niepełnosprawnej młodzieży w podejmowaniu edukacji na poziomach wyższych. 3. Dostosowanie budynków, placówek w tym edukacyjnych do potrzeb dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami poprzez eliminowanie barier w zakresie dostępności. 4. Udzielanie poradnictwa dla rodzin/opiekunów dzieci niepełnosprawnych (wsparcie indywidualne i grupowe) m. in. poprzez poradnictwo specjalistyczne: prawne, psychologiczne, terapeutyczne i medyczne. 5. Realizacja programów wspomagających wychowawczą funkcję rodziny.
4.	Rozwój aktywności społecznej osób niepełnosprawnych i seniorów	1. Objęcie osób niepełnosprawnych i ich rodzin specjalistycznym wsparciem, m.in. psychologicznym, terapeutycznym, prawnym. 2. Rozwój usług na rzecz osób niepełnosprawnych, w tym opiekuńczych, asystenckich. 3. Zwiększenie dostępności infrastruktury dla osób z różnymi niepełnosprawnościami. 4. Zwiększenie uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami z życia kulturowym i sportowym. 5. Propagowanie idei aktywności poprzez organizację imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystycznych z udziałem osób niepełnosprawnych oraz seniorów. 6. Organizacja projektów i programów rządowych aktywizujących i/lub integracyjnych. 7. Współpraca i wspieranie aktywności organizacji pozarządowych działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
5.	Kształtowanie i rozwijanie świadomości społecznej dotyczącej potrzeb oraz praw osób niepełnosprawnych, długotrwale chorych oraz osób starszych	1. Publikowanie informacji dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz osób starszych - pozytywny wizerunek. 2. Kampanie społeczne ukierunkowane na zwiększenie świadomości społeczeństwa odnośnie niepełnosprawności, w tym zmiany wizerunku. 3. Cykliczne upowszechnianie informacji dotyczących problemów osób niepełnosprawnych w zakresie ulg, uprawnień,

		obowiązujących przepisów itp. za pomocą mediów lokalnych, stron internetowych. 4. Kształtowanie w społeczeństwie właściwych postaw i zachowań sprzyjających integracji z osobami niepełnosprawnymi. 5. Zwiększenie świadomości osób z niepełnosprawnościami w kwestii możliwości otrzymania pomocy i wsparcia w przypadkach przemocy domowej. 6. Zwiększenie świadomości społeczeństwa na temat przemocy wobec osób starszych, niepełnosprawnych. 7. Rozwój różnorodnych form aktywizujących seniorów, celem przeciwdziałania izolacji społecznej oraz poczucia samotności.
WSKAŹNIKI		
– liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia, w tym seniorów, – liczba udzielonych dofinansowań, – liczba osób objętych aktywizacją społeczną i zawodową, – liczba zorganizowanych działań, przedsięwzięć, projektów, programów aktywizujących osoby niepełnosprawne, w tym seniorów, – liczba osób, którym udzielono poradnictwa prawnego, psychologicznego, terapeutycznego, itp.		

VI. ADRESACI PROGRAMU

Adresatami programu będą:

- 1) osoby niepełnosprawne,
- 2) rodziny oraz opiekunowie osób niepełnosprawnych,
- 3) osoby w podeszłym wieku,
- 4) instytucje oraz organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych,
- 5) społeczność lokalna,
- 6) placówki oświatowe kształcące osoby niepełnosprawne.

Program jest realizowany na rzecz osób niepełnosprawnych, zamieszkałych na terenie powiatu wysokomazowieckiego.

VII. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Realizatorami programu będą następujące instytucje:

- 1) Starostwo Powiatowe w Wysokiem Mazowieckiem,
- 2) Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- 3) Powiatowy Urząd Pracy,
- 4) Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- 5) placówki oświatowe,

- 6) Szpital Ogólny w Wysokiem Mazowieckiem,
- 7) Dom Pomocy Społecznej,
- 8) Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej,
- 9) Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Partnerzy: Ośrodki Pomocy Społecznej, samorządy gminne, organizacje pozarządowe.

VIII. PROGNOZOWANE EFEKTY REALIZACJI PROGRAMU

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 jest dokumentem, który określa zarówno skalę niepełnosprawności jak i kierunki działań jakie powinny być podjęte w powiecie wysokomazowieckim, aby zmniejszyć bariery jakie determinują udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym i zawodowym. Przedstawiony program przybliża problemy osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym oraz określa na najbliższe lata podstawowe pola działalności różnych podmiotów zajmujących się pomocą osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom. Ponadto program wskazuje na potrzeby i zagrożenia w środowisku lokalnym oraz wyznacza cele i metody pracy z występującymi problemami społecznymi, określa priorytety i założenia polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych na terenie powiatu wysokomazowieckiego. Realizacja działań wynikających z programu ma za zadanie umożliwienie osobom niepełnosprawnym pełnego uczestnictwa w życiu społecznym w oparciu o konstytucyjną zasadę pomocniczości. Warto zaznaczyć, iż aby zapewnić osobom niepełnosprawnym odpowiednie warunki funkcjonowania w środowisku lokalnym niezbędne jest nie tylko realizowanie ustawowych zadań, ale też podejmowanie nowych inicjatyw, wspieranie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych.

Niniejszy Program ma charakter otwarty, co oznacza że na podstawie oceny efektów wdrażania działań dopuszcza się dokonywanie zmian i uzupełnień w trakcie całego okresu realizacji Programu.

IX. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

- 1) Budżet powiatu,
- 2) budżet jednostek samorządu terytorialnego,
- 3) budżet państwa,
- 4) środki Unijne,
- 5) środki Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- 6) Fundusz Solidarnościowy,
- 7) dotacje celowe.

X. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Program w celu osiągnięcia zakładanych rezultatów i jak największej efektywności planowanych oddziaływań musi być poddawany monitoringowi i ewaluacji. Prowadzenie ewaluacji jest konieczne ze względu na możliwość pojawienia się nowych okoliczności i problemów, których nie można było przewidzieć i zaplanować podczas opracowywania Programu, a które należy uwzględnić podczas jego trwania.

Monitoring i ewaluacja zapisów Programu polegać będzie na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się w wyniku zmiany regulacji prawnych czy też narastania problemów społecznych.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Wysokim Mazowieckiem będzie odpowiedzialne za koordynację programu, monitoring i ewaluację, a także w razie konieczności aktualizację programu. Monitoring będzie przeprowadzany na podstawie osiągniętych wskaźników w oparciu o informacje przedstawione od realizatorów poszczególnych działań. Głównym narzędziem monitoringu będą coroczne sprawozdania z realizacji programu za dany rok kalendarzowy. Sprawozdanie z realizacji programu będzie składane do Rady Powiatu Wysokomazowieckiego i będzie integralną częścią corocznego sprawozdania z działalności PCPR. Sprawozdania tworzone będą na podstawie danych uzyskanych od powiatowych jednostek organizacyjnych, gminnych jednostek organizacyjnych oraz organizacji pozarządowych działających na rzecz osób z niepełnosprawnością w powiecie wysokomazowieckim.

PODSUMOWANIE

Powiatowy Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Wysokomazowieckim na lata 2025-2030 wyznacza kierunki działania lokalnej polityki na rzecz osób z niepełnosprawnością. Określa działania różnych instytucji i organizacji wspierających osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny. Zadania realizowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych wpłyną na wyrównanie szans osób z niepełnosprawnością, które umożliwią im funkcjonowanie w społeczności lokalnej oraz ograniczą zjawisko wykluczenia społecznego. Aby skutecznie realizować zamierzone cele niezbędna jest współpraca władz powiatowych, gminnych, organizacji pozarządowych oraz instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością, mogących wspierać realizację Programu.

Kierunki działań wskazane w dokumencie ułatwią osobom z niepełnosprawnościami pełne uczestnictwo w życiu społecznym i zawodowym, funkcjonowanie w otoczeniu, a także przyczynią się do polepszenia rehabilitacji i edukacji. Długofalowym efektem realizacji założeń Programu będzie wzrost poziomu integracji osób z niepełnosprawnością w społeczności lokalnej oraz poprawa jakości życia.